

PAPER DETAILS

TITLE: YENİ DOĞAN BEBEK ANNELERİNDE EMZİRME BASARISI VE İLGİLİ FAKTÖRLERİN
KESİTSEL BİR DEĞERLENDİRMESİ

AUTHORS: Merve ÖZKAN,Melike MERCAN BASPINAR,Seda GÜLEÇ GEYLANI,Okcan BASAT

PAGES: 209-217

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1500051>

YENİ DOĞAN BEBEK ANNELERİNDE EMZİRME BAŞARISI VE İLGİLİ FAKTÖRLERİN KESİTSEL BİR DEĞERLENDİRMESİ

A Cross-Sectional Evaluation of Breastfeeding Success and Related Factors in Newborn Baby Mothers

Merve ÖZKAN¹ , Melike MERCAN BAŞPINAR² , Seda GEYLANİ GÜLEÇ³ ,
Okcan BASAT²

¹Sakarya İl Sağlık Müdürlüğü, Kocaali İlçe Devlet Hastanesi, SAKARYA, TÜRKİYE

²Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gaziosmanpaşa EAH, Aile Hekimliği Kliniği, İSTANBUL, TÜRKİYE

³Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Şişli Hamidiye Etfal EAH, Pediatri Kliniği, İSTANBUL, TÜRKİYE

ÖZ

Amaç: Çalışmamızda yeni doğum yapmış annelerin emzirme başarısını etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi amaçlandı.

Gereç ve Yöntemler: Gözlemsel kesitsel tipte olan araştırmamız 01.03.2020–31.05.2020 tarihleri arasında Gaziosmanpaşa Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Sağlığı ve Yenidoğan İzlem Polikliniklerine başvuran bebek anneleri ile yapılmıştır. Katılımcılara, anne ve bebeklere ait demografik soru anketi, Hasta Sağlık Anketi-9, Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği-Kısa form, Anne Bebek Bağlanma Ölçeği ve LATCH-Emzirme Tanılama Ölçeği yüz yüze uygulanmıştır.

Bulgular: Çalışmaya 332 bebek dahil edildi. Bebeklerin 169'u (%51) erkek olup 302'si (%91) sadece anne sütü ile beslenmekteydi. Bebeğini sadece anne sütü ile besleyen annelerin diğer annelere göre daha yüksek emzirme başarısı ($p=0.042$) ve emzirme özyeterliliği ($p=0.014$) olduğu izlendi. Annelerde LATCH ölçek puanı 8.80 ± 1.38 , Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği puanı 61.36 ± 8.69 , Anne Bebek Bağlanma Ölçeği puanı 2.10 ± 2.36 , Hasta Sağlık Anketi-9 puanı 7.70 ± 4.70 saptandı. Depresyon riski olan annelerin Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği için kesim değeri 64 puanın altı (EAA:0.585, $p=0.01$ %95 GA:0.523-0.648) olarak hesaplandı. Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği puanı, parite ($p=0.034$, $r=0.116$), artan anne yaşı ($p=0.031$, $r=0.119$), uzun evlilik süresi ($p=0.002$, $r=0.173$) ve Anne Bebek Bağlanma Ölçeği puanı ile ($p<0.001$, $r=-0.215$) ilişkili bulundu. Doğum öncesi emzirme eğitimi almış ve almadış anneler arasında emzirme başarısında fark gözlenmedi ($p=0.779$). Emzirme başarısını etkileyen tek faktör önceden emzirme tecrübesi varlığıydı (OR:0.531 $p=0.021$ %95 GA: 0.310-0.910).

Sonuç: Çalışmamızda annelerin emzirme özyeterliliğinin yüksek olduğu ve anne bebek bağlanması ile güçlendiği görüldü. Emzirme eğitimi almanın emzirme başarısında etkisiz olması anne bebek bağını güçlendirici eğitim gerekliliğine dikkat çekmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anne sütü, emzirme, emzirme özyeterliliği, LATCH, yenidoğan

ABSTRACT

Objective: In our study, it was aimed to evaluate the factors affecting the success of breastfeeding in mothers who had just given birth.

Material and Methods: Our study, which is an observational cross-sectional type, was conducted with mothers of infants who applied to Gaziosmanpaşa Training and Research Hospital Pediatric Health and Neonatal Follow-up Clinics between 01.03.2020–31.05.2020. A questionnaire of demographic data of mother and babies, Patient Health Questionnaire-9, Breastfeeding Self-Efficacy Scale-Short Form, Maternal Infant Attachment Scale, and LATCH-Breastfeeding Assessment Tool were administered face to face.

Results: Three hundred and thirty-two babies were included in the study. Of the babies, 169 (51%) were male and 302 (91%) were only fed with breast milk. It was observed that mothers who fed their babies exclusively with breast milk had higher breastfeeding success ($p=0.042$) and breastfeeding self-efficacy ($p=0.014$) compared to other mothers. Mothers' LATCH tool score, Breastfeeding Self-Efficacy Scale score, Maternal Infant Attachment Scale score and Patient Health Questionnaire-9 score were 8.80 ± 1.38 ; 61.36 ± 8.69 ; 2.10 ± 2.36 and 7.70 ± 4.70 , respectively. The cut-off value for Breastfeeding Self-Efficacy Scale-Short Form of mothers with depression risk was calculated as below 64 points (AUC: 0.585, $p=0.01$ 95% CI: 0.523-0.648). Breastfeeding Self-Efficacy Scale-Short Form score was associated with parity ($p=0.034$ $r=0.116$), increasing maternal age ($p=0.031$, $r=0.119$), long marriage duration ($p=0.002$ $r=0.173$), and Maternal Infant Attachment Scale score ($p<0.001$, $r=-0.215$). There was no difference in breastfeeding success between mothers with and without prenatal breastfeeding training ($p=0.779$). The only factor affecting breastfeeding success was previous breastfeeding experience (OR: 0.531 $p=0.021$ 95% CI: 0.310-0.910).

Conclusion: Our study observed that mothers' breastfeeding self-efficacy was high and related to strong mother-baby attachment. The ineffectiveness of breastfeeding education in breastfeeding success has drawn attention to the necessity of training to strengthen mother-baby attachment.

Keywords: Breast milk, breastfeeding, breastfeeding self-efficacy, LATCH, newborn

Yazışma Adresi / Correspondence:
SBÜ, Gaziosmanpaşa EAH, Aile Hekimliği Kliniği, Gaziosmanpaşa, İSTANBUL, TÜRKİYE.
Tel / Phone: +90 212 9453000
Geliş Tarihi / Received: 10.01.2021

Dr. Melike MERCAN BAŞPINAR
E-posta / E-mail: drmelikemercan@gmail.com
Kabul Tarihi / Accepted: 15.06.2022

GİRİŞ

Bebeğin fizyolojik ve psikososyal gereksinimlerini ilk 6 ay boyunca tek başına karşılayabilen anne sütü, kompozisyon olarak annenin beslenme özelliklerinden, salınım ve miktar olarak annenin ruhsal durumundan etkilenmektedir (1). DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) ve UNICEF (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu) her bebeğin doğumdan itibaren 6 aylık olana kadar tek başına anne sütü ile beslenmesini önermektedirler (2).

Tüm dünyada bebekler ve anneler emzirmeye yatırım yapılmamasının olumsuz sonuçlarına maruz kalmaktadır (3). Ülkemizde 1991 yılından beri “Anne Sütünün Teşviki ve Bebek Dostu Sağlık Kuruluşları Programı” yürütülmektedir. Programın uygulanmasının ardından, ortanca emzirme süresi 1993 yılında 11.9 ay iken, 2018 yılında 16.7 olmuş, altı aydan küçük bebeklerde sadece anne sütü verilme yüzdesi 1993’te %10.4’ten 2018 yılında %40.7’e yükselmiştir (4).

Emzirme başarısı, emzirme süresi, annenin kendini emzirmede başarılı hissetmesi ya da anne ve bebeğin gereksinimlerinin sağlandığı interaktif bir süreçtir (5). Emzirme öz-yeterlilik algısının emzirme başarısına etkisinin önemli olduğu bilinmekle birlikte emzirme öz yeterliliği düşük olan annelerin, bebeklerini daha kısa zamanda süttten kestiği, öz yeterliliği yüksek olan annelerin emzirmeyi başlatma ve sürdürme konusunda daha az sorun yaşadıkları bildirilmiştir (6).Emzirme sürecinin değerlendirilmesi için objektif tanılama araçlarının geliştirilmesi üzerinde uzun süredir çalışılmaktadır (7). Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği-Kısa form (EÖYÖ), Anne Bebek Bağlanma Ölçeği (ABBÖ) ve LATCH-Emzirme Tanılama Ölçeği bu ölçeklerden bazılarına örnektir.

Bu çalışmada amacımız annelerin psikolojik sağlıkları, emzirme özyeterlilikleri, anne bebek bağlanma düzeyleri ve prenatal dönemde alınan

emzirme eğitiminin postnatal emzirme başarısındaki rolünü değerlendirmektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı ve kesitsel desende planlanan araştırma, 1 Mart-31 Mayıs 2020 tarihleri arasında Gaziosmanpaşa Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Sağlığı ve Yenidoğan İzlem Polikliniklerine başvuran bebek anneleri ile yapıldı. Yerel etik kurul onayı alındı (Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu, tarih: 19.02.2020, sayı no: 39). Çalışmaya alınmadan önce tüm anneler detaylı olarak bilgilendirilerek çalışmanın amacı anlatıldı. Sözlü onamları alındıktan sonra her olgunun yaş, evlilik süresi, gelir düzeyi, oturduğu evin mülkiyeti, doğum şekli ve sayısı bilgisi, emzirme eğitim alma durumu, bebeğin boyu, tartısı, doğum bilgilerini içeren sosyodemografik verileri, sağlık durumları yüzyüze görüşme tekniği ile sorgulandı. Annelere depresyon duygu durum değerlendirmesi için Patient Health Questionnaire-9 Türkçe formu (PHQ-9), emzirme başarısını değerlendirmek için Emzirme Tanılama ve Değerlendirme Ölçeği (LATCH), annenin postnatal emzirme özyeterliliği için Emzirme Özyeterlilik Ölçeği (EÖYÖ) ve annenin bebekle bağının değerlendirilmesi için Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği (ABBÖ) uygulanıp bebek annelerinin emzirme oranı ve emzirme ile ilişkili faktörleri değerlendirildi.

Dahil Edilme Kriterleri: Çalışmaya katılmaya gönüllü olan 0-28 günlük (yenidoğan) term doğmuş, oral beslenme engeli olmayan, anne sütü emebilen bebeklerin anneleri dahil edildi.

Hariç Bırakılma Kriterleri: Anne sütü emzirmeyen, term doğum haftasından önce doğan, oral besleme engeli olan bebek anneleri ve sadece mama veren anneler emzirme durumu değerlendirilemeyeceği için hariç bırakıldı.

Çalışmada Kullanılan Ölçekler: PHQ-9 (Hasta Sağlık Anketi-9): PHQ-9 depresif bozukluk tanısını sorgulayan toplam dokuz maddeden oluşan bir ölçektir. 10 puan ve üzeri olası major depresyon olarak tanımlanmaktadır. Ölçekten alınan skor şiddeti depresyonun şiddetini yordamak için kullanılır. Türkçe uyarlaması ve ülkemiz için geçerlilik çalışmaları Çorapçıoğlu ve ark. tarafından yapılmıştır (8, 9). Bu çalışmada, lohusaya özgü olmayıp genel ruh sağlığını herkeste kolaylıkla değerlendirebilen PHQ-9 ölçeğinin tercih sebebi, daha kısa ve daha hızlı değerlendirme imkânı sağlamasıdır.

Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği (EÖYÖ): Ölçekten alınabilir minimum puan 14, maximum puan 70'tir. Puan yükseldikçe yüksek emzirme öz-yeterliliği göstermektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Tokat ve Okumuş tarafından yapılmıştır (10).

ABBÖ (Anne Bebek Bağlanma Ölçeği): Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Aydemir ve Alparslan tarafından 2016'da yapılmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0 ve en yüksek puan 24 olup, puan arttıkça anne bebek bağlanmasında problem olduğuna işaret eder (11).

LATCH-Emzirme Tanılama Ölçeği: L; memeyi tutma (Latch on the breast) A; bebeğin yutma hareketinin görülmesi/duyulması (Audible swallowing) T; meme ucunun tipi (Type of the nipple) C; annenin meme ve meme ucuna ilişkin rahatlığı (Comfort breast/nipple) H; bebeği tutuş pozisyonudur (Hold/Help) (12). Yenal ve Okumuş tarafından aracın Türkçe geçerlilik çalışması yapılmış ve kullanım için uygun ve güvenilir bir tanılama aracı olduğu saptanmıştır (13). Her madde 0-2 puan olup total puan en fazla 10 puandır. Daha düşük puan emzirmede desteğe ihtiyaç olduğunu gösterir (14).

İstatiksel Analiz: Araştırmada G*Power 3.1 programı ile 1.tip hata %5 (çift yönlü), 2.tip hata %5

(power %95) ve anne sütü emzirme oranı temel alınarak gereken minimum örneklem sayısı 334 olarak hesaplanmıştır. İstatistiksel analizler için IBM SPSS Statistics 22 (IBM SPSS, Türkiye) programı kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar ölçekler için ortalama, standart sapma, kategorik veriler için yüzde şeklinde gösterilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde, Student T test, Mann Whitney U test, Kruskal Wallis test ve korelasyon testleri kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenilirlik analizlerinde cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. 0.70 ve üzeri olan cronbach alfa değeri güvenilir kabul edilmiştir. İstatiksel anlamlılık sınırı $p < 0.05$ kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya katılan 332 annenin yaş ortalaması 27.80 ± 5.73 yıl ve ortalama çocuk sayısı 2'dir. Annelerin %75.6'sı ($n=251$) daha önceden emzirme tecrübesine sahip, %66.9'u ($n=222$) gebeliğini planlamış ve %36.6'sı ($n=120$) gebeliğinde anne sütü/emzirme eğitimi almıştır. Annelerin eğitim düzeyleri incelendiğinde; %19.6'sının ($n=65$) okur-yazar olmadığı, %56.3'ünün ($n=187$) ilkokul yada ortaokul mezunu iken sadece %24.1'inin ($n=80$) lise veya üniversite mezunu olduğu izlenmiştir (Tablo 1).

PHQ-9 ölçek total puanı 7.70 ± 4.70 'dir. LATCH ölçek total puanı 8.80 ± 1.30 saptanmıştır. EÖYÖ total puanı 61.36 ± 8.69 olup Cronbach's alphası 0.887'dir. ABBÖ total puanı 2.10 ± 2.36 ve Cronbach's alphası 0.664'dür. Annelerin %64.8'i ($n=215$) olası depresif değilken, %35.2'si ($n=117$) olası depresif gözlenmiştir. %59.3'ünün ($n=197$) emzirme desteğine ihtiyacı varken, %40.7'sinin ($n=135$) yoktur.

Çalışmadaki bebekler ortalama 4.29 ± 6.91 günlük olup %50.9'u ($n=169$) erkek bebektir. %54.5'u ($n=181$) vajinal yolla normal spontan doğumdu. Sadece anne sütü (AS) alan bebekler %91 ($n=302$) sıklıkta gözlemlendi (Tablo 2).

Tablo 1: Çalışmaya dahil olan annelerin tanımlayıcı özellikleri ile ilgili bilgilerin dağılımı

Özellik		Min-Max	Ort±SS
Anne yaşı		16-43	27.8±5.73
Anne evlilik süresi (medyan)		0-24	6.86±5.2 (6)
		n	%
Aile tipi	Çekirdek aile	248	74.7
	Geniş aile	84	25.3
Emzirme tecrübesi varlığı durumu	Evet	251	75.6
	Hayır	81	24.4
Emzirme eğitimi alma durumu	Evet	120	36.1
	Hayır	212	63.9
Gebeliğin planlanmış olma durumu	Evet	222	66.9
	Hayır	110	33.1
Annede ek hastalık varlığı	Evet	41	12.3
	Hayır	291	87.7
Annede kronik ilaç kullanımı	Evet	30	9
	Hayır	302	91
Anne evlilik sayısı	Bir	323	97.3
	Çok	9	2.7
Anne eğitim düzeyi	Okur-yazar değil	65	19.6
	Temel eğitim	187	56.3
	Lise/Üniversite	80	24.1
Anne çalışma durumu	Evet	19	5.7
	Hayır	313	94.3
Baba (eş) çalışma durumu	Evet	289	87
	Hayır	43	13
Aile gelir seviyesi	Geliri giderinden az	55	16.6
	Geliri giderine denk	245	73.8
	Geliri giderinden fazla	32	9.6
Evin mülkiyet durumu	Evet	205	61.7
	Hayır	127	38.3

Tablo 2: Bebekler ile ilgili tanımlayıcı bilgilerin dağılımı

		Min-Max	Ort±SS
Bebek yaşı (gün)		0-28	4.29±6.91
Boy (cm)		44-57	50.39±2.04
Ağırlık (gram)		1960-5200	3327.06±498.58
Doğum ağırlığı (gram)		1620-4480	3291.82±469.14
Doğum boyu (cm)		39-56	49.94±2.11
Gestasyonel hafta		38-42	39.17±1.14
Gravida		1-9	2.75±1.5
Parite		1-6	2.34±1.08
		N	%
Bebeğin cinsiyeti	Kız	163	49.1
	Erkek	169	50.9
Doğum şekli	Vajinal yolla doğum	181	54.5
	C/S (Sezaryen doğum)	151	45.5
Beslenme durumu	Sadece anne sütü alan bebek	302	91
	Anne sütü + mama alan bebek	30	9

Tablo 3: Çalışma parametrelerine göre ölçek skorlarının değerlendirilmesi

		PHQ-9 ölçek total skoru	LATCH ölçek total skoru	Emzirme Özyeterlilik Ölçeği total skoru	Anne bebek bağlanma ölçeği total skoru
		Ort±SS	Ort±SS (medyan)	Ort±SS (medyan)	Ort±SS (medyan)
Bebğin cinsiyeti	Kız	7.87±4.73	8.75±1.48 (9)	61.87±7.68 (63)	1.87±2.05 (1)
	Erkek	7.54±4.67	8.84±1.28 (9)	60.87±9.56 (64)	2.32±2.6 (2)
	P	¹ 0.527	² 0.875	² 0.914	² 0.222
Doğum şekli	Vajinal doğum	7.17±4.39	8.64±1.51 (9)	61.08±8.97 (63)	1.96±2.24 (1)
	Sezaryen doğum	8.34±4.98	8.98±1.19 (9)	61.7±8.35 (64)	2.26±2.49 (1)
	p	¹ 0.023*	² 0.066	² 0.455	² 0.292
Beslenme durumu	Sadece anne sütü	7.81±4.74	8.88±1.26 (9)	61.69±8.59 (64)	2.15±2.4 (1)
	Anne sütü +mama	6.57±4.1	7.97±2.09 (8.5)	58.07±9.1 (61)	1.57±1.85 (1)
	p	¹ 0.167	² 0.042*	² 0.014*	² 0.286
Aile tipi	Çekirdek aile	7.73±4.69	8.79±1.4 (9)	62.25±7.39 (64)	1.94±2.28 (1)
	Geniş aile	7.61±4.74	8.81±1.31 (9)	58.73±11.37 (62)	2.56±2.52 (2)
	p	¹ 0.836	² 0.837	² 0.037*	² 0.031*
Emzirme tecrübesi varlığı durumu	Evet	7.73±4.64	8.99±1.13 (9)	61.64±8.77 (64)	2.15±2.33 (1)
	Hayır	7.6±4.89	8.2±1.84 (9)	60.48±8.42 (62)	1.94±2.45 (1)
	p	¹ 0.837	² 0.002*	² 0.094	² 0.332
Emzirme eğitimi alma durumu	Evet	8.34±4.81	8.84±1.38 (9)	62.18±7.65 (64)	1.95±2.37 (1)
	Hayır	7.33±4.61	8.77±1.38 (9)	60.9±9.21 (63)	2.18±2.35 (1.5)
	p	¹ 0.061	² 0.565	² 0.364	² 0.309
Gebeliğin planlanmış olma durumu	Evet	7.4±4.37	8.78±1.45 (9)	61.86±8.18 (64)	1.8±2.23 (1)
	Hayır	8.31±5.26	8.83±1.23 (9)	60.35±9.6 (63)	2.69±2.5 (2)
	p	¹ 0.118	² 0.769	² 0.258	² 0.001*
Anne eğitim düzeyi	Okur-yazar değil	6.25±4.73	8.89±1.32 (9)	59.4±11.05 (62)	3±2.68 (3)
	Temel eğitim	8.05±4.62	8.8±1.34 (9)	62.48±7.43 (64)	1.98±2.38 (1)
	Lise ve üzeri	8.06±4.69	8.71±1.51 (9)	60.34±8.96 (63)	1.63±1.79 (1)
	p	³ 0.021*	⁴ 0.815	⁴ 0.227	⁴ 0.006*

¹Student t Test, ²Mann Whitney U Test, ³Oneway Anova Test, ⁴Kruskal Wallis Test, *p<0.05

Tablo 4: EÖY ölçeği total skoru ile ABBÖ total skoru, PHQ-9 ölçek total skoru ve LATCH total skoru değerleri arasındaki korelasyonun değerlendirilmesi

		Emzirme Özyeterlilik Ölçeği total skoru
PHQ-9 ölçek total skoru	r	-0.097
	p	0.079
LATCH total skoru	r ⁺	0.104
	p	0.059
Anne bebek bağlanma ölçeği total skoru	r ⁺	-0.215
	p	0.000*

Pearson Korelasyon Analizi

⁺Spearman Rho Korelasyon Analizi

*p<0.05

Tablo 3 de görüldüğü üzere, psikolojik sağlık açısından normal spontan doğum yapan anneler sezeryan ile doğum yapan annelere göre daha az depresif izlendi ($p=0.023$). Sadece anne sütü ile bebeğini besleyen annelerin emzirme başarısı ve özyeterliliği diğer annelerden daha yüksekti (Sırasıyla $p=0.042$; 0.014). Çekirdek ailelerdeki anneler geniş ailelere göre daha iyi anne-bebek bağlanması ve emzirme özyeterliliğine sahipti (Sırasıyla $p=0.031$; 0.037). Emzirme başarısı daha önceden emzirme tecrübesi olan annelerde daha yüksekti ($p=0.002$). Plansız gebeliklerde anne-bebek bağlanması planlı olanlara göre sorunlu olsa da emzirme başarısı ve özyeterliliğinde fark gözlenmedi ($p=0.001$). Eğitim düzeyinde en anlamlı değerlendirme; okur-yazar olmayan annelerin temel eğitim veya lise ve üzeri eğitim alanlara kıyasla daha az depresif olmasına rağmen anne-bebek bağlanmasının daha kötü olması idi.

Tablo 4’de görüldüğü gibi EÖYÖ puanı ile ABBÖ puanı arasında ilişki bulunmaktadır ($r=-0.215$; $p<0.001$) ancak depresyon risk puanı ve emzirme başarısı puanı ile ilişki saptanmamıştır.

ABBÖ total skoru ile PHQ-9 ölçek total skoru ($r=0.102$; $p=0.062$) ve LATCH total skoru ($r=-0.005$; $p=0.926$) parametreleri değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

TARTIŞMA

Çalışmamızda bebeğini sadece AS ile besleyen annelerin, AS + mama veren annelerden daha yüksek emzirme başarısı ve emzirme özyeterliliği gösterdiği, emzirme başarısını en çok etkileyen faktörün ise annenin önceden emzirme tecrübesinin varlığı olduğu görüldü. Anne yaşındaki artış, evlilik süresinin uzaması ve artan parite sayısı özyeterliliği arttırıcı yönde etkili saptandı. Olası depresyon varlığının daha düşük emzirme özyeterliliği ile

ilişkili olduğu ve psikolojik sağlık taramasında sağlıklı bulunan annelerin 64 puan üzerinde özyeterlilik kestirim değeri olduğu gözlemlendi. Emzirme eğitimi alınmış olmasının emzirme başarısında beklenen farkı oluşturmaması eğitim alan anne sayısının düşüklüğü, eğitim içeriği ve verimliliği açısından düşündürücü bulunmuştur. Bu yönleri ile çalışmamız literatüre yeni bilgiler eklemiştir.

Ülkemizde Aile Sağlığı Merkezlerinde (ASM) gebeliğin 24. haftası sonrasında anne sütü ve emzirme eğitimi verilmeye başlanmaktadır. 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması verilerine göre sadece AS (anne sütü) alan çocukların oranı yaşla birlikte hızla azalmakta; 0-1 aylık çocuklar arasında %59’dan, 2-3 aylık çocuklar arasında %45’e ve 4-5 aylık çocuklar arasında %14’e düşmektedir (15). Çalışmamızda annelerin %36.1’inin emzirme eğitimi almış olmasına rağmen tek başına AS alan bebek oranının %91 gibi yüksek bir oranda oluşu dikkat çekici bulunmuştur. Bu durumun bebeklerin yenidoğan olması ve çoğunun ilk çocuk olmasının kazandırdığı anne deneyimi sonucu olduğu düşünülmüştür.

Literatürde sezaryen ve vajinal doğum karşılaştırıldığında sezaryende daha fazla sorun ve zorluk yaşandığı, bu nedenle de sezaryenin emzirmeyi olumsuz etkilediği ve emzirmeyi geciktirdiği bulgularına rastlanmıştır (16). Negatif doğum deneyimlerinin; annede postpartum depresyon, posttravmatik stres bozukluğu, anne-bebek bağlanma ve emzirme sorunları, doğuma yönelik korku ve sonraki doğumlarda sezaryen isteği gibi durumlara yol açabildiği bildirilmiştir (17). Çalışmamızda vajinal doğum yapanların daha az depresif oldukları halde anne bebek bağlanması, emzirme başarısı ve özyeterlilikte sezaryenle doğum yapanlardan anlamlı derecede farkı olmadığı görülmüştür. Karahan ve ark.’nın yaptığı çalışmada gebeliğin istemli oluşu ve bebeğin cinsiyetinin

beklentiye uygun oluşunun postpartum depresyon riskini azalttığı gözlemlenmiştir (18). Bizim çalışmamızda planlı gebelik oluşu veya bebeğin kız/erkek oluşu ne postpartum depresyon riskini ne emzirme başarısı ve özyeterliliğini etkilememiştir. Ancak anne bebek bağlanması planlı gebeliklerde anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. EÖYÖ ile maksimum alınabilecek puan 70 puandır (10). Çalışmamızda depresyon riski olan annelerin EÖYÖ puanı 64 puan ve altı bulunmuştur. Bu değer yüksek bir sınır değer olup olası depresyon riskinin annelerdeki emzirme özyeterliliği açısından sanıldığı kadar negatif bir faktör olmayabileceğini düşündürmüştür. Çalışmaya katılan annelerde EÖYÖ puanı ortalama 61.36 ± 8.69 olup annelerin %35.2'si olası depresif izlenmiştir. Arslan ve Ege'nin yaptığı çalışmada EÖYÖ puanı ortalama 58.92 ± 7.61 olup bizim çalışmamıza benzer şekilde annelerin üçte birinin (%31.7) depresyon açısından risk altında olduğunu saptamıştır (19).

Bülbül ve Kılınçkaya'nın yaptığı çalışmada multipar annelerin primipar annelere göre bebeklerini ilk 30 dakika içinde anne sütü ile besleme oranlarının daha yüksek olduğunu saptamıştır. Ancak bebeklerin beslenme durumları ile anne yaşı, anne gebelik sayısı ve bebek gestasyon yaşı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (20). Bizim çalışmamızda ise sadece AS ile bebeğini besleyen annelerin emzirme başarısı ve özyeterliliği AS+mama veren annelerden daha yüksek bulunmuştur. Aynı zamanda deneyimli annelerin deneyimsiz annelere göre yüksek emzirme başarısı tespit edilmesi deneyimsiz annelerin özellikle doğum sonrası emzirme eğitimi desteğine ihtiyacını göstermiştir.

Tokat ve Okumuş'un yaptığı bir çalışmada prenatal emzirme eğitimi verilen ve verilmeyen iki grup anne adayını, eğitim öncesi, eğitim sonrası, postpartum dönemde değerlendirilmiştir. Sonuçlar eğitim alan grupta emzirme öz-yeterlilik algısının daha yüksek olduğunu ve bu durumun ölçüm yapılan tüm zaman

dilimlerinde devam ettiğini ve eğitim alan annelerin daha başarılı emzirdiklerini göstermiştir (21). Bizim çalışmamızda ise emzirme eğitimi alma durumunun emzirme başarısı ve özyeterliliğinde istatistiksel fark oluşturmaması eğitimin verilse bile verim alınmadığını düşündürmüştür.

Sonuç olarak çalışmamıza dahil olan annelerin emzirme özyeterliliği yüksek olup sağlıklı anne bebek bağlanması ile artmaktadır. Destek almadan başarılı emzirme durumu ise bebeğine sadece anne sütü veren ve daha önceden emzirme deneyimi olan annelerde gözlenmiştir. Bu durum gebelere verilen gebe okulu eğitimlerinin özellikle deneyimsiz anneler için çok önemli olduğu ve eğitimin verilmesinden ziyade içerik olarak özyeterliliği ve anne bebek bağlanmasını geliştirici içeriği olması gerektiğini göstermiştir.

Çatışma Beyanı: Yazarların deklare edeceği çıkar çatışmaları yoktur.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Anafikir: MMB, OB; Analiz: MMB, OB; Veri sağlama: MÖ, SGG, OB; Yazım: MÖ, MMB, SGG, OB; Düzeltme: MÖ, MMB, SGG, OB; Onay: MÖ, MMB, SGG, OB.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmaya ilişkin hiçbir kurum ya da kişiden finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Onamı: Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu, tarih: 19.02.2020, sayı no: 39.

KAYNAKLAR

1. Bölükbaşı H, Şanlıer N. Postpartum depresyonun annelerin emzirme başarısı, öz yeterliliği ve anne sütüne etkileri. Türkiye Klinikleri Beslenme ve Diyetetik-Özel Konular. 2017;3(2):111-6.
2. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Çocuk ve Ergen Sağlığı Dairesi T.C. Sağlık Bakanlığı Emzirme

- Danışmanlığı El Kitabı, Ankara, 2015. Erişim tarihi: 05 Ağustos 2022:
<https://istanbulism.saglik.gov.tr/Eklenti/7712/0/emzirmedanismanligielkitabipdf.pdf>.
3. UNICEF Türkiye Basın Bülteni. Erişim tarihi: 1 Ağustos 2022:
<https://www.unicef.org/turkiye/basin-bultenleri/tum-dunyada-bebekler-ve-anneler-emzirmeye-yatirim-yapilmamasinin-olumsuz>
4. Özmert EN. Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-I: Beslenme. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi. 2005;48(1):79-195.
5. Gultekin B, Karakoc A. Comparison of breastfeeding success and breastfeeding self-efficacy perception in singleton and twin births. Archives of Health Science and Research. 2020;7(3):250-6.
6. İnce T, Aktaş G, Aktepe N, Aydın A. Annelerin emzirme özyeterlilikleri ve emzirme başarılarını etkileyen özelliklerin değerlendirilmesi. İzmir Dr Behçet Uz Çocuk Hast Dergisi. 2017;7(3):183-90.
7. Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Acil Obstetrik Bakım Yönetim Rehberi 2018. Erişim tarihi: 18 Aralık 2021:
<https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/Eklenti/28084/0/acilobstetrikbakimyonetimrehberipdf.pdf>
8. Corapcioglu A, Ozer GU. Adaptation of revised Brief PHQ (Brief-PHQ-r) for diagnosis of depression, panic disorder and somatoform disorder in primary healthcare settings. Int J Psychiatry Clin Pract. 2004;8(1):11-8.
9. Kung S, Alarcon RD, Williams MD, Poppe KA, Moore MJ, Frye MA. Comparing the Beck Depression Inventory-II (BDI-II) and Patient Health Questionnaire (PHQ-9) depression measures in an integrated mood disorders practice. J Affect Disord. 2013;145(3):341-3.
10. Tokat MA, Okumuş H. Emzirme öz-yeterlilik algısını güçlendirmeye temelli antenatal eğitimin emzirme öz-yeterlilik algısına ve emzirme başarısına etkisi. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi. 2013;10(1):21-9.
11. Yalçın SS, Örün E, Özdemir P, Mutlu B, Dursun A. Türk annelerde doğum sonrası bağlanma ölçeklerinin güvenilirliği. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi. 2014;57(4):246-51.
12. Jensen D, Wallace S, Kelsay P. LATCH: a breastfeeding charting system and documentation tool. J Obstet Gynecol Neonatal Nurs. 1994;23(1):27-32.
13. Yenal K, Okumuş H. LATCH Emzirme Tanılama Aracının güvenilirliğini inceleyen bir çalışma. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi. 2003;5(1):38-44.
14. Özsoy S. Adölesan annelerin emzirmeye yönelik düşünce ve uygulamaları. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi. 2014;22(2):84-93.
15. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2018. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı ve Avrupa Birliği. Erişim tarihi: 18 Aralık 2021:
http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf.
16. Akin Ö, ErbiL N. Doğum şekli ve emzirme: sistematik derleme. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi. 2020;3(3):302-18.
17. Störksen HT, Garthus-Niegel S, Vangen S, Eberhard-Gran M. The impact of previous birth experiences on maternal fear of childbirth. Acta Obstet Gynecol Scand. 2013;92(3):318-24.
18. Karahan N, Gençalp NS, Bingöl F, Aydın R, Benli AR. Postpartum depresyonun bebekle

- ilişkili risk faktörleri. Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2017;19(3):204-13.
19. Küçüköğlu S, Çelebioğlu A, Coşkun D. Yenidoğan kliniğinde bebeği yatan annelerin postpartum depresyon belirtileri ve emzirme özyeterlilik düzeylerinin belirlenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2014;3(3):921-32.
20. Bülbül S, Kılınçkaya MF. 0-2 yaş grubu bebeklerin anne sütü ile beslenme durumları ve etkileyen faktörler. Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2013;15(1):15-20.
21. Tokat MA, Okumus H. Mothers breastfeeding self-efficacy and success: analysis the effect of education based on improving breastfeeding self-efficacy. A systematic review and meta-analysis. Int J Nurs Stud. 2013;10(1):21-30.